

РЕЦЕНЗІЯ

кандидата філологічних наук, доцента,
професора кафедри освіти дорослих
Українського державного університету імені Михайла Драгоманова
Ципнятової Ірини Вікторівни
на дисертацію **Пасхал Олександрі Сергіївни** на тему
**«Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх
психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої
освіти»**, подану на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 01
Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки

Актуальність теми дослідження. Сучасний етап розвитку українського суспільства, позначений складними викликами воєнного часу, повоєнної відбудови та безповоротним курсом на європейську інтеграцію, радикально актуалізує запит на висококваліфіковану психологічну допомогу. В умовах глобалізації професійна діяльність фахівця-психолога неминуче виходить за межі виключно національного контексту, вимагаючи глибокої інтеграції у світовий науково-практичний простір. З огляду на це, іншомовна професійна компетентність трансформується з факультативної переваги на фундаментальну передумову фахової спроможності та конкурентоспроможності випускника. Вона виступає ключовим інструментом для безперервної освіти, засвоєння передових міжнародних протоколів (зокрема, кризової інтервенції та роботи з травмою), вільного доступу до провідних наукометричних баз і спеціалізованих ресурсів (на кшталт APA PsycNet), а також для повноцінної участі в міжнародних проєктах та здійснення ефективного крос-культурного консультування.

Водночас парадигма вищої освіти зазнає масштабної цифрової трансформації. Професійна підготовка майбутніх психологів нині розгортається у багатовимірному інформаційно-освітньому середовищі закладів вищої освіти, яке акумулює можливості хмарних сервісів, систем управління навчанням (LMS), інструментів на базі штучного інтелекту та технологій віртуальної реальності. Такий рівень технологізації диктує необхідність концептуального переосмислення традиційних лінгводидактичних підходів. Інноваційне цифрове середовище володіє потужним дидактичним потенціалом для імерсивного занурення студентів у змодельовані ситуації професійного іншомовного спілкування (наприклад, проведення симулятивних терапевтичних онлайн-

сесій), подолання мовних бар'єрів та стимулювання високого рівня автономії у пізнавальній діяльності здобувачів освіти.

Отже, розроблення теоретико-методологічних засад і практичного інструментарію формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів з максимальним залученням дидактичних ресурсів сучасного інформаційно-освітнього середовища є нагальним завданням вітчизняної науки. Вирішення цієї проблеми лежить у міждисциплінарній площині на перетині лінгводидактики, професійної психології та цифрової педагогіки.

Загальна характеристика змісту дисертації

Наголосимо, що виклад матеріалів дисертації О. С. Пасхал є логічним і послідовним. Аналіз змісту кваліфікаційної наукової праці засвідчує розуміння досліджуваної проблеми та вміння визначати мету, завдання, об'єкт і предмет дослідження. Дисертація має класичну структуру, яка складається із анотацій (українською та англійською мовами), вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків.

Отже, *мета дослідження* полягає у проектуванні, теоретичному обґрунтуванні та перевірці ефективності структурно-функціональної моделі формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів та педагогічної доцільності авторської технології навчання.

Об'єкт дослідження виступає підготовка психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Предметом – зміст, форми, методи та структурно-функціональна модель формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти.

Із вищевикладеного можемо констатувати, що завдання дослідження передбачають: по-перше, аналіз стану досліджуваної проблеми дослідження у педагогічній теорії і практиці та обґрунтувати сукупність положень іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; по-друге, здійснення термінологічно-дефінітивного аналізу основних понять дослідження; розкриття сутнісних та змістових характеристики поняття «іншомовна професійна компетентності майбутніх психологів»; по-третє, визначення критеріїв, показників та рівнів сформованості іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів і інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти; по-четверте, розробку, теоретичне обґрунтування структурно-

функціональної моделі формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів та перевірку її ефективність.

У дисертаційній роботі чітко окреслений категоріальний апарат, зміст розділів і підрозділів відповідає назві структурних компонентів роботи, заявлених у темі.

Заслуговують на увагу окреслені наукові пошуки щодо з'ясування стану дослідженості проблеми.

Схвальної оцінки заслуговує розроблений авторкою елективний курс «Professional Competence in English», який є вдалою практичною реалізацією теоретичних положень.

Вартий уваги аналіз науково-педагогічних джерел, завдяки яким було виявлено організаційно-педагогічні умови, що істотно впливають на формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів.

Хочемо відзначити коректність збору даних, їх аналіз та синтез, а також упроваджену систему оцінювання. Результати формувального етапу педагогічного експерименту засвідчують дієве та статистично значуще зростання кількісно-якісних показників виконання завдань щодо виявлення рівня сформованості іншомовної професійної компетентності в експериментальних групах на противагу контрольним.

До безперечних переваг роботи належить дослідження специфіки професійної ідентичності психологів, для яких характерні рефлексивність, емпатія та емоційна стійкість. Впровадження інноваційних тілесно-орієнтованих практик для подолання мовного бар'єра є вагомим внеском у методику вищої школи.

Не викликають сумніву логіка й зміст здійснення дослідно-експериментальної роботи; підходи до збору даних, їх аналіз і синтез; зіставлення даних та результатів; підготовка та представлення інформаційного матеріалу експерименту; побудова узагальнень.

Висновки дисертації узагальнюють здобутки автора, відповідають поставленим завданням та логічно завершують теоретичне, методичне та практичне дослідження, що характеризується як науковою, так і практичною значущістю.

Наукова новизна та практичне значення результатів дисертаційної роботи

Дослідження Пасхал Олександрі Сергіївни містить нові, раніше не захищені наукові положення, а результати вирішують актуальне наукове завдання дослідження, що полягало полягло у проєктуванні, теоретичному обґрунтуванні та перевірці ефективності структурно-функціональної моделі формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів та педагогічної доцільності авторської технології навчання, *по-перше*, подано авторське визначення поняття «іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів» як складової професійної особистісної компетентності, конкретизовано сутність і зміст іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів, виявлено і детально описано її структуру; *по-друге*, визначено теоретичні та методичні засади іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; *по-третє*, виявлено та обґрунтовано засоби, що забезпечують вирішення завдань іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти; *по-четверте*, розроблено і реалізовано структурно-функціональну модель, яка розкриває зміст і етапи іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів (етапи професійної ідентифікації, професійної реалізації та професійного самовдосконалення) і містить критеріально-оцінювальний апарат; *по-п'яте*, визначено і реалізовано комплекс організаційно-педагогічних умов, що забезпечують ефективне формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; *по-шосте*, запропоновано процедуру перевірки ефективності формування компонентів іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; *по-сьоме*, аргументовано особливості формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; *по-восьме*, спроектовано, теоретично обґрунтовано структурно-функціональну модель іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів; *по-дев'яте*, удосконалено і конкретизовано змістові компоненти формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів – конструювання, моделювання і проєктування діяльності; усвідомлення, формулювання і творче вирішення завдань; *по-десяте*, подальшого розвитку набули шляхи та механізми вдосконалення іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в умовах інформаційно-освітнього середовища ЗВО.

Схвальної оцінки заслуговує практичне значення одержаних результатів, яке полягає розробленні й упровадженні в освітній процес елективного курсу

«Professional Competence in English» («Професійна компетентність англійською»), з імплементацією тілесно-орієнтованих практик, що містить сукупність навчально-методичної документації, зокрема: навчальну програму, лекційний курс, практичні заняття, тестові завдання, зорієнтовані на самоосвітню та проєктну діяльність здобувачів освіти; методику діагностування рівня сформованості іншомовної компетентності психологів; критерії оцінювання рівнів сформованості іншомовної компетентності психологів, зумовлені міжпредметними зв'язками, представлені матеріали дисертаційного дослідження можуть бути використані в освітньому процесі педагогічних і класичних ЗВО, зокрема у підготовці здобувачів освіти С4 «Психологія. Практична психологія»..

Обґрунтованість і достовірність наукових результатів, висновків та рекомендацій

Обґрунтованість і достовірність наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації підтверджується результатами дослідження, здійсненого дисертанткою, і, загалом, не викликають сумніву. Основні положення та висновки, сформульовані в дослідженні, достатньо переконливо аргументовані, оскільки їх основою є міцне теоретико-методологічне підґрунтя, зокрема: вирішення авторкою низки наукових завдань, що сприяло реалізації мети дослідження, та відповідність структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний із попереднім та доповнює його; використання широкої джерельної бази за темою дослідження.

Повнота викладу наукових положень, висновків, рекомендацій в опублікованих працях

Варто уваги повнота висвітлення основних результатів дослідження, представлених у 7 наукових публікаціях (2 – у співавторстві), з яких: 3 статті у наукових фахових виданнях з педагогіки, 1 стаття у зарубіжному періодичному науковому виданні, яке включено до наукометричної бази Web of Science), 2 статті апробаційного характеру, 1 публікація, що додатково відображає результати дисертаційного дослідження.

Відповідність дисертації встановленим вимогам

Дисертаційна робота Пасхал Олександри Сергіївни на тему «Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-

освітньому середовищі закладу вищої освіти» виконана згідно з вимогами Міністерства освіти і науки України. Кваліфікаційна наукова праця характеризується раціональністю і логічністю; розділи дисертації логічно пов'язані і взаємообумовлені, висновки проведеного дослідження повні й ґрунтовні, що дає можливість констатувати про цілісність і завершеність роботи. Текст дисертації викладено державною мовою.

Загалом позитивно оцінюючи наукові здобутки О. С. Пасхал, хочемо висловити деякі зауваження і побажання:

1. У вступі авторка стверджує, що «вперше подано авторське визначення поняття «іншомовна професійна компетентність майбутніх психологів», однак наведений у тексті компонентний склад (лінгвістичний, соціолінгвістичний, прагматичний тощо) та дефініції значною мірою дублюють відомі праці О. Тарнопольського, С. Ніколаєвої та Н. Бориско. На наше переконання, варто було б чіткіше акцентувати саме на психологічній (профільній) специфіці цього поняття у пункті про новизну.

2. На нашу думку, у рецензованій роботі потребує деталізації теза про «інтерферуючий вплив рідної мови» під час засвоєння фахової лексики. Зважаючи на вимогу високої термінологічної точності у роботі психолога, доцільно було б конкретизувати типові лінгводидактичні труднощі студентів (наприклад, навести випадки «хибних друзів перекладача» в англо-українській психологічній термінології

3. З нашого погляду, робота містить значний масив табличного матеріалу, однак окремі громіздкі таблиці (наприклад, табл. 1.3, 1.4 тощо), які займають більше однієї сторінки, доцільніше було б винести у Додатки, щоб не перевантажувати основний текст дисертації та покращити його сприйняття.

Але, висловлені зауваження і побажання не є принциповими і не впливають на загальну позитивну оцінку роботи.

Загальний висновок

Аналіз поданої роботи дає змогу стверджувати, що дисертація Пасхал Олександр Сергійович «Формування іншомовної професійної компетентності майбутніх психологів в інформаційно-освітньому середовищі закладу вищої освіти» є кваліфікаційною науковою працею, логічно завершеною, самостійно виконаною і заслуговує на позитивну оцінку. Представлена робота відповідає вимогам «Порядку присудження доктора філософії та скасування рішення разової вченої ради закладу вищої освіти, наукової освіти про присудження доктора філософії», затвердженого постановою Кабінету міністрів України № 44 від 12.01.2022 р. та «Вимогам до оформлення дисертації», затвердженим наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., та може бути рекомендована до захисту у разовій спеціалізованій вченій раді щодо присудження наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 011 Освітні, педагогічні науки.

Рецензент –

кандидат філологічних наук, доцент,
професор кафедри освіти дорослих
Українського державного університету
імені Михайла Драгоманова

25.05.2026 р.

